

Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda 2017-2018 eğitim öğretim yılında yapılan "Beyaz Bayrak İşbirliği Protokolü" uygulamalarının değerlendirilmesi

Evaluation of the application of the "White Flag Cooperation Protocol" in the schools of National Education Directorate of Province of Ankara in 2017-2018 academic year

Asiye Çiğdem ŞİMŞEK¹, Zuhul YILDIRIM¹, Seçil ÖZKAN²

ÖZET

Amaç: Okul çağı, çocukların fiziksel, bilişsel ve sosyal yönden büyüme ve gelişmelerinin hızlandığı, beslenme ve temizlik alışkanlıklarının geliştiği ve sağlıklı yaşamın temellerinin atıldığı bir dönemdir. Bu dönemde kazandırılacak hijyen alışkanlıkları birey olma yolundaki çocuğun gelişimi için oldukça önemlidir. Sağlık Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında, eğitim kurumlarının hijyen konusunda teşvik edilmesi, toplum sağlığının korunması ve geliştirilmesi, yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve yeterli eğitim almış sağlıklı nesiller yetiştirilmesi amacıyla 2006 yılında "Beyaz Bayrak İşbirliği Protokolü" imzalanarak çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmada Ankara'da "Beyaz Bayrak İşbirliği Protokolü" uygulamalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu tanımlayıcı çalışmada, Ankara ilinde "Beyaz Bayrak İşbirliği Protokolü" çerçevesinde İl Sağlık Müdürlüğü ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü yetkili personeli tarafından 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında gerçekleştirilen denetimler sonucunda "Beyaz Bayrak Sertifikası" alan okullar değerlendirmeye alınmıştır.

ABSTRACT

Objective: School age is a period in which children's physical, cognitive and social growth and development accelerate, nutrition and hygiene habits develop and the foundations of healthy life are laid. Hygiene habits that will be gained during this period are very important for the development of the child to be an individual. In 2006, White Flag Cooperation Protocol was signed between the Ministry of Health and the Ministry of National Education, in order to encourage education institutions to hygiene, to protect and improve public health, to improve the quality of life and to educate healthy generations with adequate training. In this study, it is aimed to evaluate the practices of "White Flag Cooperation Protocol" implemented in Ankara in 2017-2018 academic year.

Methods: In this descriptive study, in the framework of the White Flag Cooperation Protocol in Ankara province, the schools that received White Flag Certificate as a result of the audits conducted in 2017-2018 academic year, were evaluated by the Provincial Health Directorate and authorized personnel of the Provincial Directorate of National Education.

¹Ankara Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı, Ankara
²Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara

İletişim / Corresponding Author : Asiye Çiğdem ŞİMŞEK

Ankara İl Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı 06050 Ulus, Ankara - Türkiye
Tel : +90 532 462 9028 E-posta / E-mail : cigdemsimsek2000@yahoo.com

Geliş Tarihi / Received : 27.07.2018
Kabul Tarihi / Accepted : 14.03.2019

DOI ID : 10.5505/TurkHijyen.2018.19327

Şimşek AS, Yıldırım Z, Özkan S. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda 2017-2018 eğitim öğretim yılında yapılan "Beyaz Bayrak İşbirliği Protokolü" uygulamalarının değerlendirilmesi. Turk Hij Den Biol Derg, 2019; 76(2): 211-220

Bulgular: Ankara'da İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında yapılan "Beyaz Bayrak İşbirliği Protokolü" uygulamaları değerlendirilmiştir. 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında Ankara ilinde bulunan 2868 okulun %41,9 (1204)'u "Beyaz Bayrak ve Beyaz Bayrak Sertifikası" sahibi okul olmuştur.

Sonuç: Ülkemizde nüfusun beşte birini öğrenciler oluşturmaktadır. Okul çağı sağlık bilincinin oluşturulması, sağlıklı nesiller yetiştirilmesi için önemli bir zaman dilimidir. Bu nedenle okulların hijyenik donanımı ve çevre koşulları, temel sağlığın korunmasında büyük önem arz etmektedir. Ankara'daki okullarda "Beyaz Bayrak Sertifikası" müracaatında görülen artışla okulların hijyenik donanımı ve çevre koşullarının iyileştirilmesi sağlanmıştır. Ayrıca, önümüzdeki eğitim ve öğretim yılında "Beyaz Bayrak Sertifikası" alan okul sayısının artırılması, okulların hijyenik donanımı ve çevre koşullarının iyileştirilmesine yönelik eğitim ve araştırma çalışmalarının devam etmesi planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Beyaz bayrak sertifikası, okul sağlığı, hijyen, çevre

Results: Application of the "White Flag Cooperation protocol" in the schools of national education directorate of province of Ankara in 2017-2018 academic year is evaluated. In 2017-2018 academic year, "White Flag Certificate" and the applicant of "White Flag Certificate" have seen an increase in the number of schools" and number of schools with White Flag Certificate are 1204 (41.9%).

Conclusion: In our country, one-fifth of the population is comprised of students. The creation of health awareness at school ages is an important time period for growing healthy generations. Therefore, hygienic equipment and environmental conditions of the school environment is of great importance in the protection of basic health care. With the increase in the application of the White Flag Certificate in the schools in Ankara province, the hygienic equipment and environmental conditions of the schools were improved. In addition, it is planned to continue the education and research activities in order to increase the number of schools receiving the in White Flag Certificate in the next academic year and to improve the hygienic equipment and environmental conditions of the schools.

Key Words: White flag, school health, hygiene, environment

GİRİŞ

Okul çağı, çocukların fiziksel, bilişsel ve sosyal yönden büyüme ve gelişmelerinin hızlandığı, beslenme ve temizlik alışkanlıklarının geliştiği ve sağlıklı yaşamın temellerinin atıldığı bir dönemdir. Bu çağda verilecek eğitim birey olma yolundaki çocuğun gelişimi için oldukça önemlidir (1).

Okul; çocuk, genç ve yetişkinlerin daha sağlıklı, daha uzun, daha sosyal ve daha fazla üretken hayat sürmeleri amacıyla eğitim ve öğretim gördükleri bina ve kurumdur. Okul; kişiyi kendisine, içinde yaşadığı topluma ve tüm insanlığa yararlı, toplumsal bilinci

gelişmiş bir insan olması için eğitmeyi ve geleceğin sağlıklı toplumunu oluşturmayı amaçlamaktadır (2).

Okul, fiziksel özelliklerinin yanında bulunduğu çevreden ayrı düşünülemez. Okul çevresi, çocuğun sağlığı ve gelişiminde aile çevresinden sonra etki yapan ikinci önemli ortamdır (3). Okul çevresi içerisinde çocuklar ve gençler yaşamlarının önemli bir kısmını geçirirler. Okul, özel bir çevrede ve uygun öğrenim ortamı içinde çocukların yetişmesini ve gelişmesini sağlamaktadır. Okul ve ailenin işbirliği içinde olmasını gerektiren sağlıklı okul çevresinin,

çocuğun eğitimine uygun fiziksel ve sosyal gelişmeye yardımcı, tehlikelerden uzak bir ortam olması beklenir (4).

Temizlik; görünen kirlerin ortamdaki uzaklaştırılması olarak tanımlanırken; hijyen, sağlıklı ortamın korunması ve ortam mikroplarından arındırılması olarak tanımlanmaktadır. Temizlik, sağlığı korumanın birinci koşulu ve kuralıdır. Hijyen ise bir sağlık bilimi olup temel ilgi alanı, sağlığın korunması ve sürdürülmesidir. Bir başka şekilde tanımlanacak olursa hijyen, kişinin kendi sağlığını koruması için devam ettirmesi gereken öz bakım uygulamalarının tamamıdır. Hijyenin sağlanmasıyla, kişiler hastalık yapan mikroorganizmalardan arınmış olduğu için herhangi bir bulaşıcı hastalığı da başkalarına bulaştıramazlar (5).

Sağlık Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında 03.08.2006 tarihinde imzalanan protokolle, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarının temizlik ve hijyen konusunda teşvik edilmesi, okul sağlığının daha iyi düzeye çıkarılması, yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve yeterli eğitim almış sağlıklı nesiller yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (6). Protokol 10.11.2010 ve 08.06.2015 tarihlerinde güncellenmiştir.

Projeye katılım gönüllülük esasıyla olup “Beyaz Bayrak” almak isteyen okullar, İl Milli Eğitim Müdürlüğüne yazılı dilekçe ile başvuru yapar. İl Beyaz Bayrak Değerlendirme Komisyonu başvuruyu değerlendirir. Komisyonun görevlendirdiği İl Sağlık Müdürlüğü ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü personelinden oluşan dört kişilik denetim ekibi, başvuru yapan okulu en geç iki ay içerisinde ziyaret ederek genel olarak “Beyaz Bayrak Eğitim Kurumu Denetim Formu” ile pansiyonlu okulları ise “Beyaz Bayrak Pansiyonlu Okullar Denetim Formu” ile değerlendirir (6).

Eğitim öğretim yılı kapsamındaki her dönemin ilk ve son haftası dışındaki tarihlerde ziyaret edilen okul, formun içeriğinde bulunan okul çevresi, bina içi, koridorlar, sınıflar, idari birim, öğretmen odası, kütüphane, spor salonu, tiyatro salonu, atölyeler,

laboratuvarlar, tuvalet ve lavabolar, içme suyu, kantin, yemekhane, ilk yardım odası ve diğer bölümlerin temizlik ve hijyen açısından denetlenir.

Değerlendirme sonucu, okul sağlığının iyileştirilmesi hususunda teşvik edilerek gayret gösteren ve değerlendirme sonucuna göre 100 puan üzerinden 90 ve üzeri puan alan okullara; üç yıl süre ile “Beyaz Bayrak, Beyaz Bayrak Sertifikası, Pirinç Levha” İl Sağlık Müdürü ve İl Milli Eğitim Müdürü tarafından onaylanarak verilir.

Bu çalışmada, Ankara İlinde 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında “Beyaz Bayrak İşbirliği Protokolü” uygulamalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Okul yüzdesi hesaplanırken okul sayıları Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün web sayfasından alınmıştır (7).

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu tanımlayıcı çalışmada, Ankara ilinde “Beyaz Bayrak İşbirliği Protokolü” çerçevesinde İl Sağlık Müdürlüğü ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yetkili personeli tarafından 2017-2018 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilen ziyaretler sonucunda, “Beyaz Bayrak Eğitim Kurumu Denetim Formu” ya da “Beyaz Bayrak Pansiyonlu Okullar Denetim Formu” ile denetlenen okulların özellikleri değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Ankara ilinde bulunan “Beyaz Bayrak ve Sertifika” sahibi olan okul yüzdesi (sertifika geçerlilik süresi dahilinde olan tüm okullar) 2013-2014 eğitim ve öğretim yılında %35,1 (806) iken 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında %41,9 (1204) olmuştur. (Tablo 1).

Yıllar içerisinde beyaz bayrak ve sertifika alma yüzdesi giderek artmaktadır. Bu artış istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$) ve bu fark 2013-2014 eğitim öğretim yılından kaynaklanmaktadır.

2013-2014 eğitim öğretim yılında %59,6 ile en düşük beyaz bayrak ve sertifika alma sıklığı saptanmıştır. Yıllar içerisinde kriterleri yerine getirmede

görülen artışta farkındalık toplantılarının ve teşvik faaliyetlerinin etkisi olduğu düşünülmektedir (Tablo 1).

2017-2018 eğitim ve öğretim yılında beyaz bayrak almak için başvuran toplam 498 okulun 450'si Beyaz Bayrak ve Sertifikası almaya hak kazanmıştır (Tablo 2).

Tablo 1. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı Okulların Yıllara (2013-2018) göre "Beyaz Bayrak ve Beyaz Bayrak Sertifikası" Alma Durumu

Eğitim/ Öğretim Yılı	Okul Sayısı	BB İşbirliği Protokolü Kapsamında Başvuran Okul Sayısı	İlk Kez BB Alan Okul Sayısı	BB Süresi Dolup Tekrar Başvuran Okul Sayısı	BB Alamayan Okul Sayısı	BB Alan Okul Sayısı ve Yüzdesi (%)*	Kümülatif BB Alan Okul Sayısı (Sertifika Geçerlilik Süresi Dahilinde Olan Tüm Okullar)	Kümülatif BB Yüzdesi (%) (BB Alan/ Top. Okul Sayısı)
2013-2014	2292	476	117	167	192	284 (59,6)	806	%35,2
2014-2015	2375	210	80	85	45	165 (78,6)	855	%36,0
2015-2016	2631	337	155	132	50	287 (85,1)	974	%37,1
2016-2017	2694	434	196	174	64	370 (85,2)	1215	%45,1
2017-2018	2868	498	259	191	48	450 (90,3)	1204	%42,0

Ki kare: 167,1 p<0,0001

*Başvuran okulların BB alma yüzdesi

Tablo 2. Ankara İlinde 2017-2018 Eğitim Öğretim Döneminde Beyaz Bayrak Alan Okulların Bazı Özellikleri

	Okul Sayısı	BB Başvuran Okul Sayısı ve Yüzdesi (%)*	BB Alan Okul Sayısı ve Yüzdesi (%)**	Ki Kare Testi/ p Değeri #
OKUL ÖNCESİ TOPLAMI (K+Ö)	487	36 (7,3)	35 (97,2)	
İLKOKUL TOPLAMI (K+Ö)	821			
İlkokul (Kamu)	785	131 (16,7)	114 (87,0)	39,4 0,0001
İlkokul (Özel)	36	25 (69,4)	24 (96,0)	
##Fisher's kesin testi p=0,3479				
ORTAOKUL TOPLAMI (K+Ö)	791			
Ortaokul (Kamu)	755	130 (17,2)	109 (83,8)	37,1 0,0001
Ortaokul (Özel)	36	28 (77,7)	26 (92,8)	
##Fisher's kesin testi p=0,3553				
ORTAÖĞRETİM TOPLAMI (K+Ö)	769			
Lise (Kamu)	732	125 (17,0)	121 (96,8)	46,06 0,0001
Lise (Özel)	37	23 (62,1)	21 (91,3)	
##Fisher's kesin testi p=0,4688				
ÖRGÜN EĞİTİM TOPLAMI (K+Ö)	2868	498	450	

*Kamu ve özel okul sayısı içinde başvuru yüzdesi

**Başvuran kamu ve özel okullardan BB almaya hak kazananların yüzdesi

#Kamu ve özel okul sayısı içinde başvuru durumunun karşılaştırılması

##Kamu ve özel okulların BB almaya hak kazanma durumunun karşılaştırılması

Beyaz bayrak ve sertifikası için başvuru yapma yönünden; kamu ve özel okulların ilköğretim, orta ve lise bölümlerinin tümünde istatistiksel olarak bir anlam varken ($p < 0,05$), başvuran okulların değerlendirilmesi sonucunda beyaz bayrak ve sertifika sahibi olma açısından kamu ve özel okullar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p > 0,05$) (Tablo 2).

Ankara ilinde 2017-2018 eğitim öğretim döneminde “Beyaz Bayrak ve Sertifika” sahibi olan okulların ilçelere göre dağılımı incelendiğinde Çankaya ilçesinde “Beyaz Bayrak ve Sertifika”

almaya hak kazanan toplam 72 okulun, 33’ünün ilk defa başvurduğu, 39’unun ise sertifika tekrarı için başvurduğu görülmektedir (Tablo 3).

2017-2018 Eğitim öğretim döneminde müracaat eden ve beyaz bayrak ve sertifika alamayan 48 okulun en çok gerçekleştiremedikleri kriterler; su numunelerinin İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelikte belirtilen mikrobiyolojik şartları taşımaması ve sınıflar, kantin/kooperatif/yemekhane ile tuvaletlerin temizliğinin periyodik olarak yapıldığına dair çizelge tutulmamasıdır (Tablo 4).

Tablo 3. Ankara ilinde 2017-2018 Eğitim Öğretim Döneminde Beyaz Bayrak Alan Okulların İlçelere Göre Dağılımı

İlçe	2017-2018 Eğitim/ Öğretim Döneminde BB Alan Okul Sayısı			2017-2018 Eğitim/ Öğretim Döneminde BB Alamayan Okul Sayısı
	İlk Alan	Sertifika Tekrarı	Toplam	
Akyurt	2	5	7	0
Altındağ	22	12	34	15
Ayaş	1	5	6	0
Bala	4	2	6	5
Beypazarı	6	5	11	3
Çamlıdere	4	0	4	0
Çankaya	33	39	72	0
Çubuk	14	7	21	5
Elmadağ	4	2	6	0
Etimesgut	13	8	21	8
Evren	0	0	0	0
Gölbaşı	27	14	41	4
Güdül	1	7	8	0
Haymana	0	0	0	0
Kahramankazan	12	5	17	2
Kalecik	0	4	4	0
Keçiören	28	16	44	1
Kızılcahamam	5	2	7	0
Mamak	18	16	34	0
Nallıhan	6	0	6	2
Polatlı	14	4	18	0
Pursaklar	3	7	10	0
Sincan	21	19	40	2
Şereflikoçhisar	12	4	16	1
Yenimahalle	9	8	17	0
Toplam	259	191	450	48

Tablo 4. 2017-2018 Eğitim Öğretim Döneminde Başvuran ve Beyaz Bayrak Alamayan 48 Okulun Gerçekleştiremedikleri Bazı Kriterler

Beyaz Bayrak Kriterleri	Kriteri Gerçekleştirememiş Okul Sayısı ve Yüzdesi (%) *
Kantin/Kooperatif/Yemekhane: Fiziki koşullar, havalandırma ve aydınlatma yeterlilik durumu	20 (41,6)
Kantin/Kooperatif/Yemekhane: Kullanılan araç, gereç, malzeme ve ekipmanlar temizlik durumu	24 (50,0)
Kantin/Kooperatif/Yemekhane: Gıda hazırlama işi yapan personel eldiven, önlük ve bone kullanma durumu	27 (56,2)
İçme Suyu: Okul su deposu iç yüzey kaplaması uygundur, tahliye vanası durumu	7 (14,6)
İçme Suyu: Okul su deposu temizliği düzenli olarak yapılmakta ve kayıt durumu	34 (70,8)
İçme Suyu: Kuyu/şebeke su numuneleri, **İTASHY'te belirtilen mikrobiyolojik şartları taşıma durumu	48 (100)
Tuvalet ve Lavabolar: Tuvalet pencerelerinde sineklik durumu	40 (83,3)
Tuvalet ve Lavabolar: Tuvaletler temizlik durumu	28 (58,3)
Tuvalet ve lavabolar: Her kabinde çalışır sifon, tuvalet kağıdı, askı, çöp kovası ve kova içinde çöp poşeti durumu	32 (66,6)
Tuvalet ve lavabolar: Tuvalet ortak alanında sıvı sabun, kağıt havlu/kurutma makinesi, çöp kovası ve kova içinde çöp poşeti durumu	30 (62,5)
Diğer: Sınıflar, kantin/kooperatif/yemekhane ve tuvaletlerin temizliğinin periyodik olarak yapıldığına dair çizelge durumu	47 (97,9)
Diğer: Eğitim öğretim yılı içerisinde öğrencilere yönelik sağlık, hijyen, çevre sağlığı vb. eğitim verilme durumu	42 (87,5)
Sınıflar: Her sınıfta kapaklı çöp kovası ve kova içinde çöp poşeti durumu	29 (60,4)
Koridorlar: Az kullanılan alanlar (merdiven altı, çatı boşluğu vb.)	25 (52,1)
Koridorlar: Sağlık, hijyen, çevre sağlığı vb. konuları içeren okul panosu durumu	41 (85,4)
Bina İçi: Zararlılarla mücadele durumu	44 (91,6)

*Başvuru sonrası yapılan değerlendirmede BB alamayan okulların gerçekleştiremedikleri bazı kriterlerin yüzdesi

**İTASHY: İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik

TARTIŞMA

Toplum ve birey sağlığını korumak, kaliteli ve sağlıklı bir yaşam sürmek, temizlik ve hijyen kurallarına uymakla mümkündür. Eğitimin asli görevlerinden olan sağlıklı nesiller yetiştirmek; hijyen kuralları ve temizlik uygulamalarının doğru bir şekilde verilmesine bağlıdır. Özellikle pek çok çocuğun bir arada bulunduğu okullar, bulaşıcı hastalıklara, bakterilerin oluşumuna, parazitlerin yayılmasına, dolayısıyla hijyenik olmayan ortak paylaşım alanlarına sahip yerlerdir.

Çocuğun hasta olması onu gelişimsel olarak etkilediği kadar eğitim ve öğrenimi de etkilemektedir. Hasta olan çocuk okula devam edememekte, okul başarısı düşmektedir (8-11). Yapılan bir çalışmada, enfeksiyon sıklığı ile hijyen alışkanlıkları arasında yakın bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur (12).

Ülkemizde ve dünyada görülen hastalıkların çoğunluğunu enfeksiyon hastalıkları oluşturmakta olup halk sağlığını yakından ilgilendiren bir konudur. Kitiş ve Bilgili (13) yaptıkları çalışmada, özellikle ortak kullanım alanlarında el hijyeni davranışının yeterli düzeyde olmadığını görmüşlerdir.

Türkiye Sağlık Raporu sonuçlarına göre, 7-14 yaş grubu çocukların en çok yaşadıkları hastalık sorunu enfeksiyona bağlı hastalıklardır. Okul döneminde artan bu hastalıklarda okul ortamlarındaki hijyen uygulamalarındaki yetersizlikler etkili olmaktadır (13).

Özellikle okul tuvaletleri enfeksiyonların oluşmasında ortak bir yayılma alanı olarak görülmektedir. Temiz su, el hijyeni ve düzenli temizlik uygulamaları ile tuvaletlerden bulaşan mikrop ve parazitlerle oluşacak enfeksiyonların göreceli olarak önüne geçilebilmektedir.

İyi tasarlanmamış tuvaletler, temiz ve kirli suların gideri, ortak dokunulan yerlerin sürekli dezenfekte edilmemesi, su, sabun tuvalet kağıdı ve kağıt havlu kullanımının olmaması vb. hastalıklara neden olan durumlardır (14).

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileriyle okul sağlığı konusunda yapılan bir çalışmada; birinci sınıf öğrencilerince beyaz bayraklı okullar ağının genişletilmesi ve tüm okulların denetlenmesi önerilmiştir (15).

Bu sorunları öngören Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı, “Beyaz Bayrak Projesi” ile okullarda temizlik ve hijyenin teşvik edilmesi için bir denetim mekanizması oluşturmuş, yapılan denetimlerle belli bir puanı alan okullara “Beyaz Bayrak, Sertifikası ve Piriç Levha” vererek bütün okullarda ortak bir uygulamaya ulaşılmışını hedeflemiştir.

Ayrıca sağlıklı beslenme ve hareketli yaşamın teşvik edilmesi, bu konuda yapılan iyi uygulamaların desteklenmesi ve okul ortamı ve öğrenci sağlığının geliştirilmesi amacıyla Sağlık Bakanlığı tarafından 2010 yılında başlatılan “Beslenme Dostu Okul Programı” koşullarından biri de okulun “Beyaz Bayrak ve Beyaz Bayrak Sertifikası” almasıdır (16).

Erzurum merkezindeki bazı okullardaki lavabolardan akan suların mikrobiyolojik yönden uygun iken, bu okulların lavabo ve tuvaletlerindeki musluk başlarından alınan sürüntü örneklerinde ise bakteri bulaşının olduğu belirlenmiştir. Bunun da toplum sağlığı ve kişisel temizlik alışkanlığı açısından önemli olduğu ortaya çıkmaktadır (17).

Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesince yapılan bir çalışmada ise örnekleme okullarda temizlik ve sarf malzemelerinin büyük ölçüde bulunmadığı ve öğrencilerin tuvaletlerin kullanıma ilişkin herhangi bir eğitim almadıkları belirtilmiştir (18).

Mersin ili Mezitli ilçesinde bulunan okul kantinlerinin gıda güvenliği ve hijyen koşulları bakımından değerlendirilmesi çalışmasında kantinlerin %60'ında zararlılara karşı önlem alınmadığı tespit edilmiştir (19).

Okullar, öğrencilerin yaşamlarında önemli yıllarını geçirdikleri kurumlardır. Bu anlamda düşünüldüğünde öğrencilerin hem iyi bir eğitim ve öğretim alması hem de sağlıklı ilgili gerekli bilinci kazanması önemlidir.

Çalışmamızda, okullarda görevli temizlik personeli sayısının yetersiz olduğu, mevcut personelin temizlik ve hijyen konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı, okullarda temizlik ve sarf malzemelerinin yetersiz olduğu, öğrencilerin hijyen eğitimi ve tuvaletleri kullanım alışkanlıklarına ilişkin herhangi bir eğitim almadığı gibi durumlarla karşılaşmıştır.

Bu gibi durumların olumlu yönde geliştirilebilmesi için kaynak olarak kamu kurumlarının yanı sıra okul aile birliklerinin de katkısıyla; okul tuvaletlerinde çalışmayan sifon, çeşme, pisuvar, tuvalet, kapı vb. bakım ve tamirinin mutlaka yapılması, tuvaletlerin havalandırılması, her teneffüs öncesi bütün tuvalet öğelerinin dezenfekte edilmesi, çocuklara tuvalet ve el hijyeni hakkında periyodik olarak uygulamalı eğitim verilmesi, tuvaletlere hijyen kuralları ile ilgili görsel bilgilendiricilerin konulması ve tuvalet sarf malzemelerinin kullanımının kontrol edilmesinin katkısının olacağı şüphesizdir.

SONUÇ

Ülkemizde nüfusun beşte birini öğrenciler oluşturmaktadır. Okul çağında sağlık bilincinin oluşturulması sağlıklı nesiller yetiştirilmesinde önemli bir adımdır. Bu nedenle okulların hijyenik donanımı ve çevre koşullarının düzenlenmesi temel sağlığın

korunmasında büyük önem arz etmektedir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz veriler ışığında önerilerimiz aşağıda sunulmuştur.

Çalışmamızda, Ankara ilinde 2017-2018 eğitim ve öğretim yılına ait “Beyaz Bayrak ve Beyaz Bayrak Sertifikası” alan okullar değerlendirilmiştir. İlimizde projeye gönüllü müracaat eden okul sayısı her geçen yıl artmaktadır. İlimiz “Beyaz Bayrak ve Beyaz Bayrak Sertifikası” bulunan okul yüzdesi %41,9 olup ülkemiz ortalaması %41,8 ile uyumlu olduğu görülmektedir. Bu yüzdenin yükseltilmesi amacıyla okulların gönüllü olarak başvuru yapmalarının sağlanması için işbirliği çalışmaları kapsamında kişisel temizlik ve bakım başta olmak üzere çevre temizliğine yönelik bilgilendirici seminerler verilmektedir.

İlimiz okulların başvurularında görülen artışla, okulların hijyenik donanımı ve çevre koşullarının iyileştirilmesi sağlanmıştır. “Beyaz Bayrak ve Beyaz Bayrak Sertifikası” alan okul sayısının artırılması, okulların hijyenik donanımı ve çevre koşullarının iyileştirilmesine yönelik eğitim ve araştırma çalışmalarımız devam edecektir.

Ayrıca “Beyaz Bayrak Projesi”ni değerlendiren bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığının 2006 yılından beri birlikte yürüttükleri proje konusunda ilk çalışmalardan biri olması açısından son derece önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

1. Arabacı İ. Ortaöğretim kurumlarında sağlık hizmetlerinin yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *Eğt Bil*, 2010; 35(158): 101-104.
2. Güler G, Kubilay G. Bir ilköğretim okulu öğrencilerinin fiziksel bakım sorunlarının belirlenmesi. *CÜ Tıp Fak Derg*, 2004; 26(2): 60-65.
3. Akın A, Hodoğlugil N, Koçoğlu G, Supramaniam D, Aydın Y, Bacanlı A, ve ark. Altındağ merkez sağlık ocağı bölgesindeki beş ilköğretim okulunda okul sağlığı uygulamalarının değerlendirilmesi. *Top Hek Bül*, 2010; 9(3): 32-36.
4. Çivi S, Koruk İ. Konya ili hasanköy sağlık ocağı bölgesindeki ilköğretim okulu 1. Sınıf öğrencilerinin genel sağlık düzeyi. *Türk Hij Den Biy Derg*, 2003; 60(3): 87-94.
5. Şimşek Ç, Piyal B, Tüzün H, Çakmak D, Turan H, Seyrek V. Ankara il merkezinde bazı lise öğrencilerinin kişisel hijyen davranışları. *TAF Prev Med Bull*, 2010; 9(5): 433-440.
6. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Okullarda Beyaz Bayrak. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/cevresagligi-ced/ced-birimi/405-okullarda-beyaz-bayrak>, (Erişim Tarihi:15.12.2018).
7. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü. 2017-2018 yılı eğitim istatistikleri. https://ankara.meb.gov.tr/istatistik/bilgiler/2017-2018_yili_egitim_istatistikleri/il_ozet_tablo_resmi_ozel, (Erişim Tarihi:15.12.2018).
8. Gündüz S, Çizmeci NM, Kanburoğlu MK. Okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin çocuk sağlığı konusundaki bilgi düzeyleri. *Türkiye Çocuk Hast Derg*, 2013; 1: 21-26.
9. Kaya M, Aslan D. Ankara'da bir ilköğretim okulunda el yıkama konusunda bir müdahale çalışması. *Erciyes Tıp Derg*, 2009, 31(2): 135-143.
10. Önsüz MF, Hıdıroğlu S. İstanbul'da farklı iki ilköğretim okulundaki öğrencilerin kişisel hijyen alışkanlıklarının belirlenmesi. *ADÜ Tıp Fak Derg*, 2008; 9: 9-17.
11. Özbaş M. İlköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenleri. *Eğt Bil*, 2010; 35(156): 32-44.
12. Hammond B, Ali Y, Fendler E, Dolan M, Donovan S. Effect of hand sanitiser use on elementary school absenteeism. *Am J Infect Control*, 2000; 28(5): 340-346.
13. Kitiş Y, Bilgili N. İlköğretim öğrencilerinde el hijyeni ve el hijyeni eğitiminin etkinliğinin değerlendirilmesi. *Maltepe Üni Hemşirelik Bil Sanatı Derg*, 2011; 4(1): 93-102.
14. Özcan C, Kılınc S, Gülmez H. Türkiye'de okul sağlığı ve yasal durum. *Ankara Med J*, 2013; 13(2): 71-81.
15. Hassoy H, Mandıracıoğlu A, Ergin I, Durusoy R, Davas A. Tıp fakültesi öğrencilerinin okul sağlığı eğitim programı: Ege Üniversitesi örneği. *TAF Prev Med Bull*, 2011; 10(6): 1-8.
16. Şimşek Ç, Şenlik Z, Özdemirhan T, Bastem Ü, Yalçınkaya E, Kalbur N. Ankara ilinde beslenme dostu okul programı sonuçlarının değerlendirilmesi. 18. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 05-09 Ekim 2015, Konya/Türkiye. 2015:314-315.

17. Yılmaz A, Uslu H, Ayyıldız A. Erzurum merkezindeki bazı okullardaki lavabo-tuvalet muslukları ve sularının mikrobiyolojik yönden incelenmesi. Turk Hij Den Biyol Derg, 2014; 71(2): 75 - 80.
18. Bayındır N, Özel A. İlkokul öğrencilerinin tuvaletleri hijyenik kullanma durumlarının belirlenmesi. UTEB, 2016; 4(6): 41-47.

19. Harmanoğulları L, Yapıcı G. Bir ilçede bulunan okul kantinlerinin hijyen koşulları ve gıda güvenliği açısından değerlendirilmesi. Turk J Public Health, 2018;16(2): 117-130.